

«ÚZLIKSIZ BILIMLENDIRIW SISTEMASÍDA ARALÍQTAN OQÍTÍWDÍN INTEGRACIYASÍ»

atamasındaǵı IV Xalıqaralıq ilimiy-teoriyalıq konferenciya

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING KOMMUNIKATIV QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISH BILAN BOG'LIQ MASHQLARNI TAHLIL QILISH

Taxirjanova Aysuliu Kuvatovna,
Nukus davlat pedagogika instituti
Ta'lim va tarbiya nazariyasi va
metodikasi (boshlang'ich ta'lim)
yo'nalishi 2-kurs magistranti

Anotatsiya: *Bu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirish bilan bog'liq mashqlarni tahlil qilish haqida so'z etiladi va oquvchilar salohiyati haqida ham so'z etiladi.*

Kalit so'zlar: *o'quvchilar salohiyati, talim sifati, malakali o'qituvchilar, o'quv jadvali, vizual ko'rgazmalar*

Butun dunyo raqamlashtirilayotgan va sun'iy intellekt hayotimizga faol kirib kelayotgan bir paytda, shaxslararo muloqot k o'nikmalarini shakllantirish masalasi yanada dolzarb muammoga aylanib bormoqda. Zero, ijtimoiy-iqtisodiy hayot, fan va texnika taraqqiyoti natijasida deyarli barcha mamlakatlarda bolalar turli gadjetlar, texnologiyalar va internet ta'sirida ulg'aymoqda.

Bir tomondan, bu ularning aqliy rivojlanishiga, tafakkurining o'sishiga va mantiqiy fikrlash qobiliyatining o'sishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Boshqa tomondan, bu jarayonda ko'rinmas to'siq qo'yadi, atrofdagi odamlar va ularning tengdoshlari bilan samimiy muloqot yo'qoladi. Butun dunyoda globallashuv jarayonining tezlashishi natijasida yangi shakl shaxslararo muloqot, internet orqali onlayn muloqot paydo bo'ldi.

Onlayn muloqotda turli xil tasvirlar va belgilar keng qo'llaniladi va jonli muloqotda aloqa jarayonida muhim bo'lgan his-tuyg'ular, yuz ifodalari, pantomimalar, ta'sirchanlik paydo bo'ladi. Shuning uchun bolalarni erkin va ijodiy fikrlovchi, boshqalar bilan qiyinchiliksiz muloqot qila oladigan, turli nutqiy vaziyatlardan chiqqa oladigan, pragmatik kompetentsiyaga ega, ona tilini yaxshi ko'radigan, o'zligini tushunadigan, ma'naviy yetuk va o'tkir zehni bo'lib tarbiyalanadi.

Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida "ona tili" fanini o'qitishning asosiy vazifasi: ona tilini o'qitishdan oldin qo'yilgan ijtimoiy tartib talabani o'ylantirishi, boshqalarning fikrini tushunishi va bu fikrning mahsulini og'zaki va yozma shaklda ifoda eta olishi, ya'ni, kommunikativ savodxonlikni rivojlantirish.

«ÚZLIKSIZ BILIMLENDIRIW SISTEMASÍDA ARALÍQTAN OQÍTÍWDÍN INTEGRACIYASÍ»

atamasındaǵı IV Xalıqaralıq ilimiy-teoriyalıq konferenciya

Boshlang'ich sinflarda ona tili va o'qish savodxonligini fan sifatida joriy etish o'quvchilarning kommunikativ kompetentsiyasini rivojlantirish uchun keng imkoniyat yaratdi. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ kompetentsiyani shakllantirish ularga nazariy bilimlarni olishga yordam beradi. Chunki talabalar muloqot natijasida dunyoni kengroq tushunadilar.

Bu ularga ta'limning keyingi bosqichlarida bilim olishga yordam beradi. Shuning uchun boshlang'ich sinf o'qituvchisi kommunikativ kompetentsiyaning mazmuni va mohiyatini chuqur tushunishi, o'quvchilarda muloqot ko'nikmalarini shakllantirish usullarini bilishi kerak. Talabalarning kommunikativ kompetentsiyasini shakllantirishning yana bir muhim xususiyati shundaki, milliy o'quv dasturiga muvofiq talabalarda ona tilidan fan bilan bog'liq lingvistik kompetentsiyalarni rivojlantirish zarur.

Lingvistik kompetensiya kommunikativ kompetentsiyaning asosiy tarkibiy qismidir. Shuning uchun talabalarning lingvistik ko'nikmalarini rivojlantirish kommunikativ kompetentsiyani shakllantirish bilan birgalikda amalga oshiriladi. Lingvistik kompetensiyaga ega bo'lgan talaba pragmatik kompetensiyaga, ya'ni turli nutq vaziyatlaridan chiqish qobiliyatiga ega bo'ladi. Ko'rinib turibdiki, barcha uchta vakolatlar bir-biri bilan bog'liq.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ kompetentsiyani shakllantirish ularni o'qish, yozish, gapirish va tinglashga o'rgatish orqali amalga oshiriladi. Savodxonlik ta'limi davridan boshlab to'rta yo'nalish parallel ravishda olib boriladi. Bu turli mashqlar bilan muntazam ishlash orqali amalga oshiriladi. Kommunikativ mashqlar boshlang'ich sinf o'quvchilarida muloqot ko'nikmalarini shakllantirishga olib keladi. Kommunikativ mashqlar-bu tilni amaliy bilishning eng yuqori darajasini va nutq ko'nikmalarini shakllantirishni ta'minlaydigan ijodiy mashqlar turi. Kommunikativ mashqlarni bir necha turga bo'lish mumkin:

- og'zaki nutqni rivojlantirishga qaratilgan kommunikativ mashqlar (matnni takrorlash, matnni takrorlash yoki video ketma-ketligi, vaziyatni sharhlash, matnni davom ettirish va hokazo).

- yozma nutqni rivojlantirishga qaratilgan kommunikativ mashqlar (berilgan kalit asosida matn tuzish so'zlar, rasmlar asosida matn tuzish, aralash jumalardan matn tuzish va hokazo).

- talabalarga berilgan mustaqil topshiriqlar (alohida so'zlarni to'g'ri talaffuz qilish va o'qish va so'z qismlari, matnning ba'zi qismlarini o'qishni mashq qilish, tinglashni rivojlantirish mashqlari, tushunish qobiliyatlari va boshqalar).

«ÚZLIKSIZ BILIMLENDIRIW SISTEMASÍDA ARALÍQTAN OQÍTÍWDÍŃ INTEGRACIYASÍ»

atamasındaǵı IV Xalıqaralıq ilimiy-teoriyalıq konferenciya

Yuqoridagilardan ko‘rinib turibdiki, kommunikativ mashqlar talabalarni ijodiy fikrlashga o‘rgatishga qaratilgan. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun nashr etilgan ona tili va o‘qish savodxonligi darsliklarida o‘quvchilarni ijodiy fikrlashga, o‘z fikrlarini boshqalar bilan baham ko‘rishga, berilgan muammoning yechimini individual va guruhlarda izlashga qaratilgan o‘quv vazifalari mavjud.

Xulosa

Mashqlar boshlang‘ich sinf o‘quvchilariga juda mos keladigan kommunikativ qobiliyatlarning maqsadli rivojlanishini muhokama qiladi. Rolli o‘yinlar, hikoyalar, guruh muhokamalari va rasmga asoslangan tadbirlar muloqot qobiliyatlarini o‘rganishni qiziqarli jarayonga aylantiradi. Innovatsion usullar orqali muntazam amaliyot bilan ushbu ta‘sirchan yoshdagi talabalar kelajakka yaxshi xizmat qiladigan vakolatlarga ega bo‘lishlari mumkin. O‘qituvchilar bunday rivojlanishga mos mashqlarni tayyorlashda va talabalarni samarali o‘zaro ta‘sirga yo‘naltirishda muhim rol o‘ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ona tili fani bo‘yicha O‘zbekiston Respublikasi uzluksiz ta‘lim Milliy o‘quv dasturlari. –Toshkent, 2021. -252 bet.
2. Azimomova Ye.G., Щукин A.N. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). –М.: Издательство “IKAR”, 2009. – 448 s.
3. Olloqova, O‘. M. (2022). FORMIROVANIE MORFOLOGICHESKIX KOMPETENSIY U STUDENTOV CHEREZ OBUCHENIE GRUPPAM SLOV NA RODINOM YAZYKE I NA UROKAX CHTENIYA. PEDAGOGICAL SCIENCES AND TEACHING METHODS, 2(18), 91-95
4. Mamanazarova, O. O. (2022). ONA TILI VA O‘QISH SAVODXONLIGI DARSLARIDA HIKOYANI TAHLIL QILISH ORQALI O‘QUVCHILAR NUTQINI O‘STIRISH. Scientific Impulse, 1(5), 694-699.
5. Bahodirovna, B. N. (2022). BOSHLANG‘ICH SINFLAR O‘QUVCHILARINING MUSTAQIL ISHLARINI TASHKIL ETISH. Scientific Impulse, 1(5), 660-664.